

Výpovědní hodnota intruzí ze staršího pravěku na laténském sídlišti v Týnci nad Labem (okr. Kolín)

Katarína Kapustka – Zdeněk Beneš

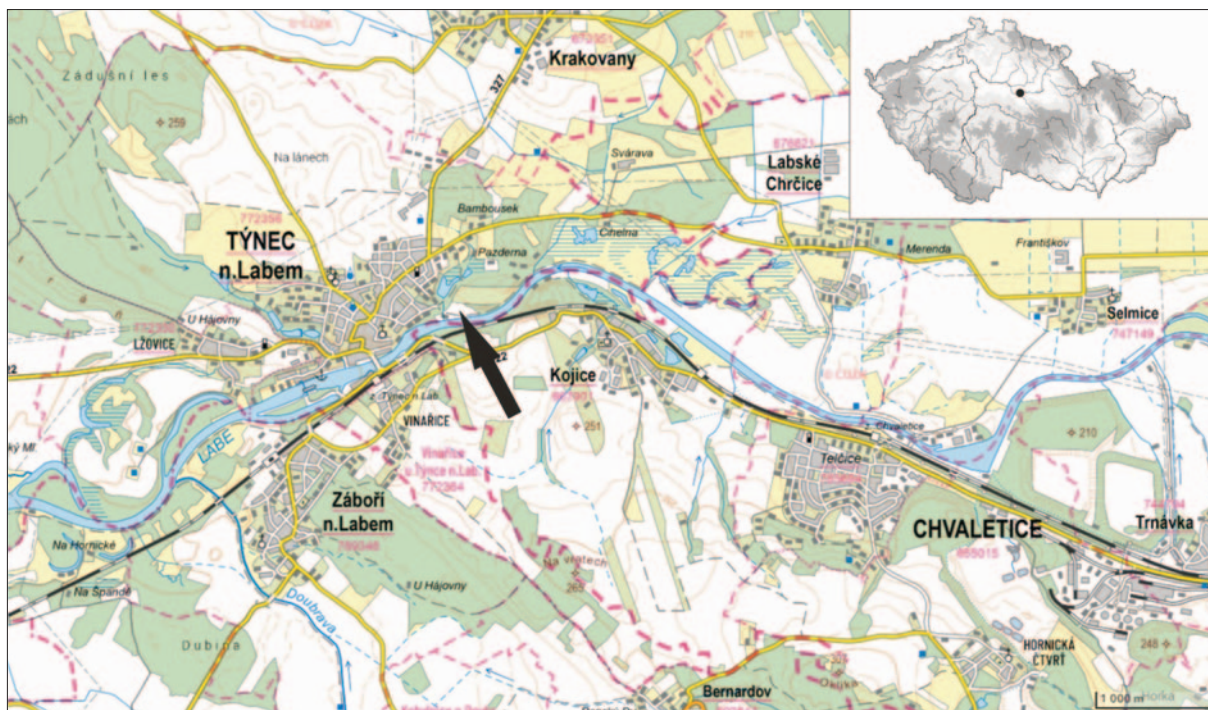
Úvod

Kolínský úsek Polabí představuje hustě osídlenou oblast využívanou po celý pravěk. Archeologický zájem o tento region sahá k samým počátkům profesionálního zájmu o archeologii, kdy se o jeho poznání postarala především průzkumná skupina v čele s J. L. Pičem (*Sklenář 2014*). Naše poznání regionu však není zcela rovnoměrné, a zvláště co se týče osídlení lovecko-sběračského (*Veňcl 1978*), je každá nová lokalita na pomezí středních a východních Čech cenným zdrojem poznatků pro hlubší porozumění využívání krajiny v paleolitu a mezolitu.

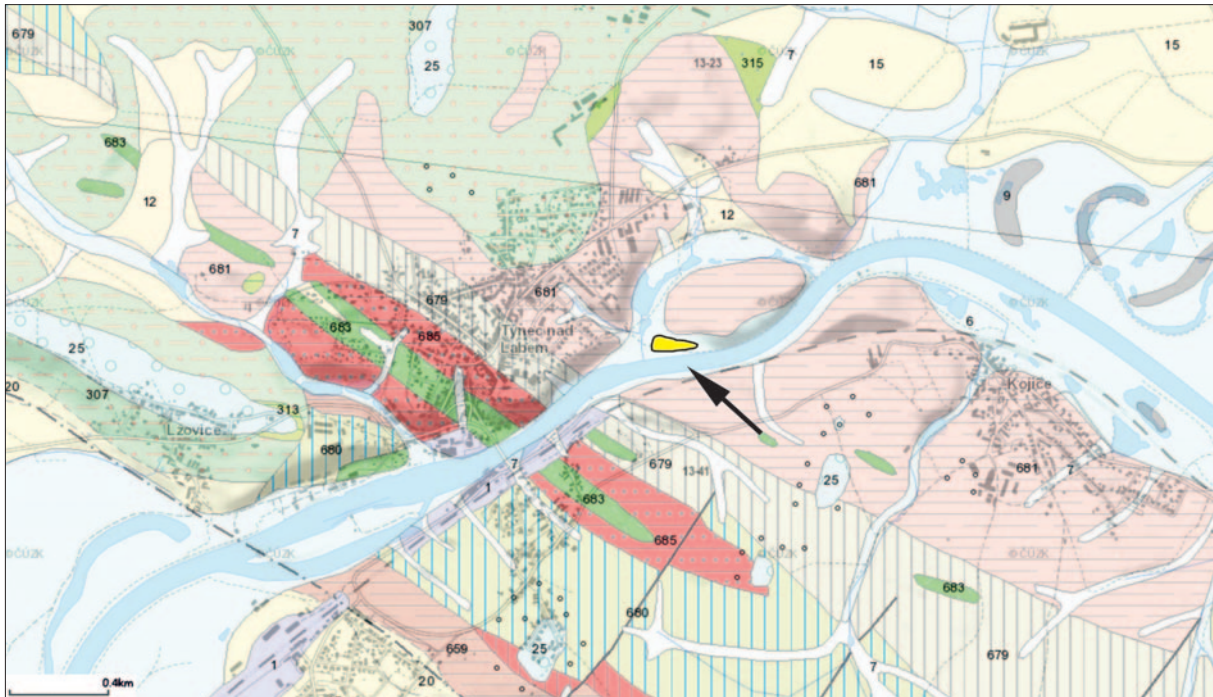
Jednou z takových lokalit je i naleziště zkoumané v r. 2014 v Týnci nad Labem (*obr. 1*), kde byl získán soubor štípané industrie (dále jen ŠI), která pochází převážně ze závěru paleolitu, ale obsahuje také materiál eneolitický. Z těchto období nebyly na lokalitě nalezeny žádné struktury nebo zahloubené objekty, ale jejich přítomnost je jednoznačně přítomná v movitých pramenech. Proto v tomto textu představíme materiál těchto období a následně jej zasadíme do širšího regionálního i interpretačního kontextu.

Přírodní podmínky

Prezentované naleziště se nachází přímo na terase řeky Labe (vodní tok I. řádu), v místě, kde řeka protíná nejzápadnější výběžek Železných hor (Chvaletická pahorkatina) (*obr. 2*). V tomto prostoru pak

Obr. 1. Týnec nad Labem, okr. Kolín. Poloha lokality na základní topografické mapě ČR. Mapový podklad: www.cuzk.cz.

Obr. 2. Týnec nad Labem, okr. Kolín. Geologická mapa, žlutým polem označeno místo záchranného archeologického výzkumu. Vysvětlivky: 1 navážka, halda, výsypka, recent; 6 nivní sediment, kenozoikum; 7 smíšený sediment, kenozoikum; 12 písčito-hlinitý až hlinito-písčitý sediment, kenozoikum; 25 písek, štěrk, kenozoikum; 307 písčité slínovce až jílovce spongolitické, místy silicifikované (opuky), mezozoikum; 313 jílovce, prachovce, pískovce křemenné, jílovité, glaukonitické, slepence, mezozoikum; 659 biotitická pararula, paleozoikum až proterozoikum; 679 jílovité břidlice až grafitické břidlice, proterozoikum; 680 jílovité břidlice, proterozoikum; 681 biotit-muskovitické fylity až svory, proterozoikum; 683 amfibolické gabro až metagabro s přechody do amfibolitů, proterozoikum; 685 leukokráttní granit, proterozoikum.
Zdroj: <https://mapy.geology.cz/geocr50/>.

na Železné hory navazuje geomorfologický celek Východolabské tabule a Středočeské tabule. Naleziště je situováno na poměrně výrazném bodě v jinak dosti rovinaté krajině (Demek – Mackovčín a kol. 2006). Nadmořská výška lokality je cca 200 m n. m., v její těsné blízkosti se nachází hradiště Kolo, které je nad okolní krajinou převýšeno o 25 m. Přimo v okolí naleziště je kromě nivních sedimentů také podloží krystalinika Českého masivu složené z metamorfitů (Balatka 1962). Půdní pokryv je tvořen fluvizeměmi (v přímé blízkosti řeky) a kambizeměmi ve zbytku naleziště i jeho okolí (Ziegler 1992). Klimatologicky náleží sledované území převážně k mírně teplým oblastem, s průměrnou roční teplotou 8–9 °C a průměrnými ročními srážkami 550–650 mm.¹ Přimo v sousedství naleziště je přírodní rezervace týnecké mokřiny, která je cenná z hlediska vegetačního pokryvu smíšených jasanovo-olšových lužních lesů, které by měly odpovídat i vegetačnímu pokryvu potenciální přirozené vegetace (Neuhäuslová a kol. 1998, 73–77, 202–205).

Archeologický výzkum a jeho metodika

Veškerý materiál, který bude níže hodnocen, byl získán během záchranného archeologického výzkumu, který vedl Zdeněk Beneš (Ústav archeologické památkové péče středních Čech, dále již jen ÚAPPSC). Výzkum v poloze „Pod Hradem“ byl vyvolán záměrem města Týnce nad Labem revitalizovat zaniklé rameno Labe (Beneš 2015). Pro vypouštění bahnitých kalů z tůní, jež se vytvořily po zániku aktivního ramene, měla být na rovné ploše pod hradištěm o rozloze cca 1,3 ha vybudována tzv. laguna, ohraničená hrází navršenou ze ztuhlého materiálu získaného ze skrývků nadložních vrstev uvnitř plochy. Na

¹ <https://bpej.vumop.cz/32112>

této ploše byl pod vedením archeologa po pozitivním zjištění během skrývky nadložních vrstev zahájen 22. 9. 2014 záchranný archeologický výzkum. Jednalo se o relativně plochý terén ohraničený na severní straně prvními terasami hradiště Kolo, na západní straně tůněmi zaniklého labského ramene a na jižní straně polní turistickou cestou vedoucí při severním břehu Labe a kolem tenisových kurtů (jde o parcely č. 2116/6, 2116/8 a 2116/10). Na východní straně pak plocha výzkumu vyklíňovala mezi jihovýchodním okrajem hradiště a tokem Labe. V minulosti byla hospodářsky využívána, buď jako sad, nebo jako pole (obr. 3). To dokazují stopy orby zjištěné v podloží na různých částech plochy výzkumu a je to zřetelné i z fotografie hradiště publikované J. Hralou (1982, 40). V posledních cca 10–20 letech však již plocha spíše pozvolna zarůstala náletem.

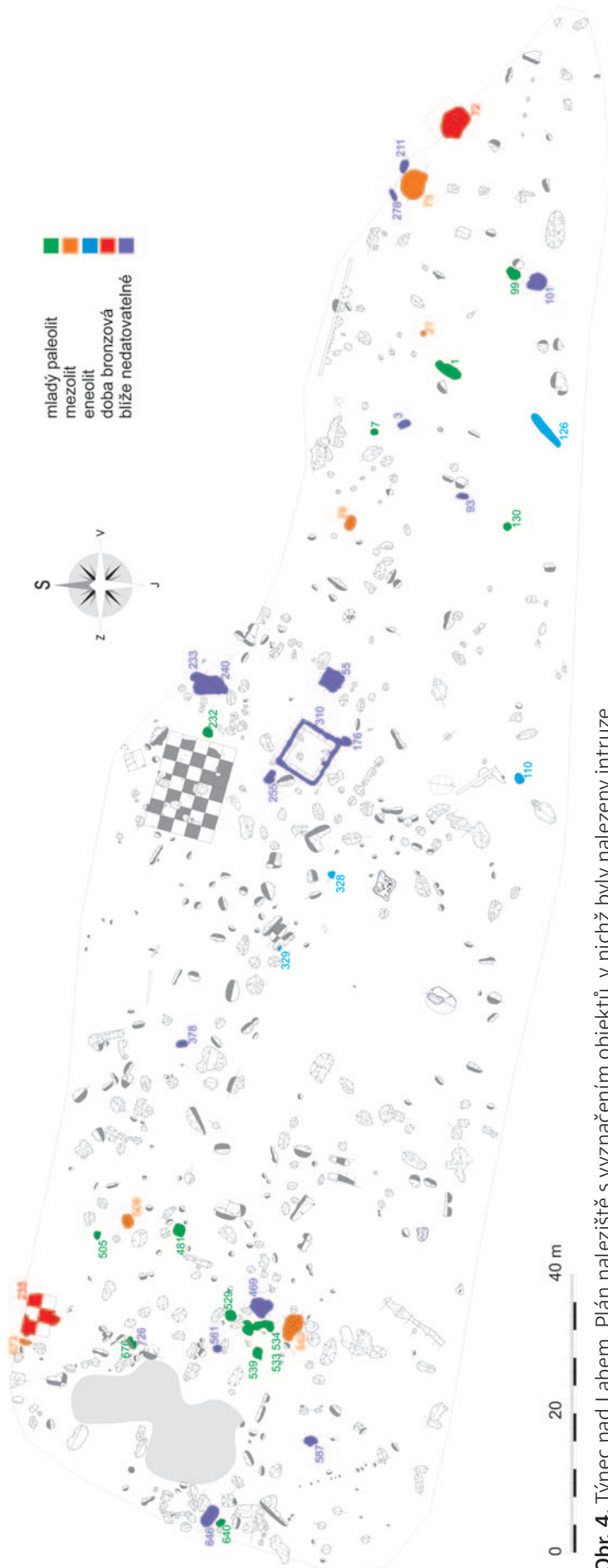

Obr. 3. Letecký snímek hradiště Kolo u Týnce nad Labem, z roku 2008. Foto I. Benková, archiv ÚAPPSC.

Plocha byla pro potřeby výzkumu příčně rozdělena na čtyři sektory označené vzestupnou číselnou řadou od východu k západu. Již po první hrubé skrývce bylo možné říci, že východní část plochy, zaujímající zhruba sektor 1 a částečně i sektor 2, byla skryta až na podložní jemné písky. To bylo dáno také tím, že nadloží v těchto místech nebylo tak mocné, pouze zhruba 20–30 cm. Ze západní části plochy byla během skrývky – ještě před tím, než byla zastavena archeology – odstraněna relativně tenčí vrstva s drnem. Zde byla navíc nadložní vrstva poněkud mocnější, místy dokonce až 60 cm. Z reliéfně zcela nevýrazného terénu vystupovalo od začátku sotva zřetelné návrší (patrně malá písečná duna) v západním okraji zkoumané plochy, označené jako sektor 4, převyšující zbytek terénu zhruba o 1 m. Vzhledem k omezenému množství terénních pracovníků a rozsahu plochy bylo pro dočištění využito těžké mechanizace pod dohledem terénního technika. Zkoumán byl takto nejprve sektor 1 a postupovalo se od východu k západu. Záchranný archeologický výzkum byl po prozkoumání všech zjištěných archeologických situací ukončen 2. 11. 2014. Nejvýraznější archeologické stopy po sobě zanechala zástavba podhradí hradiště Kolo pozdně laténského stáří, podstatně méně byl zastoupen raný středověk. Především bronzovými předměty byla na ploše výzkumu zastoupena také mladší až pozdní doba bronzová, méně pak doba římská a jen stopově pozdní doba halštatská. Nepřekvapí pak, že mnoho kovových artefaktů nalezených pomocí detektorů kovů spadá do období od vrcholného středověku po současnost.²

Výzkum probíhal standardním způsobem, který je obvykle aplikován na naleziště zemědělského pravěku a raného středověku. Nejdříve byla skryta ornice a poté byly zkoumány jednotlivé objekty. Materiál nebyl plošně proséván ani plaven. Pozoruhodnou skutečností byla přítomnost poměrně velkého množství artefaktů ve vrstvách mimo objekty. To je patrně důsledkem značné pórovitosti, resp. sypkosti podložních písků aluviálního původu, které umožňovaly relativně těžším předmětům zapadat hlouběji. Pro výzkum období lovecko-sběračského pravěku, zvláště pak drobnotvarého mezolitu, je však důležité prosévání/plavení sedimentů, protože bez něj obvykle přicházíme o většinu nálezů, zvláště pak mezolitických mikrolitických nástrojů. Pokud jsou dochovány intaktní vrstvy ze závěru paleolitu, resp. mezolitu, obvykle je plošná skrývka spolehlivě zničí. Standardní metoda výzkumu tedy není pro získání informací o lovecko-sběračském osídlení ideální. Mnohdy proto tento typ osídlení v rámci záchranných výzkumů zcela uniká. O to cennější jsou případy, kde se pozůstatky těchto období

2 Dosud se podařilo publikovat vybrané artefakty z pozdní doby laténské (Kysela 2016, 36–37; Militký – Beneš 2017; Beneš 2020) a z doby římské (Beneš – Militký 2023).

Obr. 4. Týnec nad Labem. Plán naleziště s vyznačením objektů, v nichž byly nalezeny intruze.

povede zachytit, byť v torzovité podobě. Zvláště u výrazných poloh, jakou je plocha výzkumu v Týnci nad Labem, byly obvykle případné struktury po lovecko-sběračských společnostech poničeny již v průběhu pravěku.

Celkem bylo z prezentovaného výzkumu v Týnci nad Labem získáno 61 ks ŠI a 1 ks broušené industrie (dále jen BI). Z toho 11 ks ŠI a BI představovalo povrchové nálezy a dalších 50 kusů ŠI bylo nalezeno jako intruze v celkem 34 objektech z mladších období (obvykle z pozdní doby laténské). Takto lokalizovatelné nálezy jsou zvýrazněny v obr. 4. Zpracování materiálu proběhlo standardní formou. Materiál je uložen v depozitáři ÚAPPŠČ v Benátkách nad Jizerou.

č. obj	ŠI (počet)	nástroje	polotovary	jádra a jejich zlomky	odpad z výroby	suroviny	období
1	2		1		1	SGS, neurčeno	mladý paleolit, pravěk
3	1		1			SGS	pravěk
7	1		1			SGS	mladý paleolit
21	2		1		1	SGS	mezolit, pravěk
29	1			1		SGS	mezolit
72	2				2	SGS	pravěk
73	5			2	3	SGS, porcelanit, neurčeno	mladý paleolit, mezolit, pravěk
93	1				1	SGS	pravěk
99	1	1				SGS	mladý paleolit
101	1	1				SGS	pravěk
110	1		1			SGS	eneolit
130	1	1				SGS	mladý paleolit
211	1		1			SGS	pravěk
232	1			1		SGS	mladý paleolit
233	1				1	SGS	pravěk
278	1				1	SGS	pravěk
470	2			1	1	SGS	pravěk
481	2	1			1	SGS	mladý paleolit, pravěk
505	1	1				radiolarit	mladý paleolit
509	1			1		SGS	mladý paleolit
529	2		1	1		SGS	mladý paleolit
533	1		1			SGS	mladý paleolit
534	1		1			SGS	mladý paleolit
539	1			1		silicit	mladý paleolit
542	1			1		silicit	mezolit
561	1				1	silicit	pravěk
587	1				1	SGS	pravěk
640	1	1				SGS	mladý paleolit
646	1				1	SGS	pravěk
674	1	1				SGS	mezolit
676	1	1				SGS	mladý paleolit
726	2				2	SGS	pravěk
povrchové nálezy	19	8		3	8	SGS, bavorský deskovitý rohovec, spongolit, jaspisoid, vápěnc/mramor	mladý paleolit, mezolit, eneolit, pravěk
celkem	62	16	9	12	25		

Tab. 1. Týnec nad Labem. Charakteristiky objektů s intruzemi z hlediska počtu kusů nalezené ŠI, přítomných výrobních kategorií, zastoupených surovin a identifikovaných období.

Katalog objektů s intruzemi materiálu z jiných období a charakteristiky těchto intruzí

Téměř všechny prezentované objekty byly na základě materiálu, který v nich byl nalezen, i jejich celkového charakteru (tvaru, rozměrů atd.) zařazeny do pozdní doby laténské. Jen výjimečně se jednalo o objekty náležející ranému středověku (mladohradištní období). Předměty, které jsou tu blíže popsány, není možné zařadit do těchto období, proto jsou chápány jako intruze. Jejich přehled z hlediska zastoupených období podává tab. 1. Výjimkou je objekt 329, který neobsahoval jiný datovatelný materiál než eneolitický.

Obj. č. 1

Popis: Tvar jámy: úzký oválný objekt s řadou vkopů; **Rozměry:** 416 × 174 cm, max. hloubka 52 cm; **Výplň:** 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Hnědý hlinitý písek, nahodile drobký až malé fragmenty mazanice, středně ulehlý; 3: Světle šedobéžový písek, 10 % skvrny světle hnědého písku, kyprý; 4: Hnědý jemný

hlinitý písek, 15 % skvrny šedoběžového písku, středně ulehlý; 5: Tmavě hnědý hlinitý písek, nahodile drobký uhlíků; 6: Černý hlinitý písek, 3 % čočky žlutohnědého písku, středně ulehlý; 7: Šedohnědý jemný hlinitý písek, kyprý; *Interpretace*: patrně pouze pedologická porucha nebo pozůstatek přírodní události; *Datace*: zlomky ŠI z doby kamenné, keramika z pozdní doby laténské se zlomky z vrcholného středověku.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: bazální zlomek čepele ze silicitu glacienních sedimentů (dále jen SGS) odbité organickým otloukačem s fasetovanou patkou téměř do podoby en eperon (sensu *Inizan et al. 1995*), rozměry: 35 × 17 × 3 mm (*obr. 5:1; 10:4*); *pravěk*: zlomek silně přepáleného předmětu z blíže neurčené suroviny, max. rozměr 21 mm.

Obj. č. 3

Popis: *Tvar jámy*: téměř pravoúhlý mělký objekt plochou střední částí dna; *Rozměry*: 178 × 114 cm, max. hloubka 52 cm; *Výplň*: 1: Středně hnědý zahliněný písek, nahodile říční valounek (maximální velikost 0,5 cm); 2: Podloží – světle žlutoběžový říční písek; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk*: bazální zlomek čepele ze SGS, odbitou organickým otloukačem, rozměry: 16 × 24 × 4 mm.

Obj. č. 7

Popis: *Tvar jámy*: nepravidelně kruhový objekt se zahroceným dnem; *Rozměry*: 112 × 86 cm, max. hloubka 52 cm; *Výplň*: 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Šedočerná prachová hlína s vysokým podílem písku, nahodile drobký uhlíků a mazanice, 2 % kámen lomový drobký až velké fragmenty, 8 % skvrnky šedoběžového písku; 3: Šedoběžový písek, 15 % čoček šedočerné prachové hlíny, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: bazální zlomek čepele ze SGS, čepel je možná retušovaná, avšak retuš může být pouze užitková, retuš je velmi jemná oboustranná částečná, a to jak ventrální, tak i dorzální rozměry: 32 × 13 × 7 mm (*obr. 5:3*).

Obj. č. 21

Popis: *Tvar jámy*: menší oválná jamka *Rozměry*: 76 × 64 cm, max. hloubka 50 cm; *Výplň*: 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Šedočerná písčité hlína, středně ulehlá až kyprá, skvrny světle hnědého písku 25 %; *Interpretace*: kúlová/sloupová jamka; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mezolit (?)*: velmi lehce patinovaný terminální zlomek čepele ze SGS, rozměry: 20 × 8 × 4 mm; *pravěk*: patinovaný úštěp ze SGS, rozměry 26 × 15 × 5 mm.

Obj. č. 29

Popis: *Tvar jámy*: středně velká oválná jáma s plochým dnem; *Rozměry*: 178 × 118 cm, max. hloubka 36 cm; *Výplň*: 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Hnědočerná písčité hlína, středně ulehlá až kyprá, skvrnky šedoběžového písku 5 %, drobký a fragmenty lomového kamene; 3: Šedoběžový písek, kyprý, skvrnky hnědočerné hlíny 15 %; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mezolit*: patinované jádro se změněnou orientací ze SGS, pravděpodobně těžené otloukačem z tzv. měkkého kamene (sensu *Inizan et al. 1995*), rozměry: 30 × 27 × 18 mm (*obr. 5:5; 10:7*).

Obj. č. 55

Popis: *Tvar jámy*: polozemnice čtvercového tvaru s plochým dnem, bez kúlových jamek; *Rozměry*: 320 × 318 cm, max. hloubka 46 cm; *Výplň*: 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Černý zahliněný písek s kousky mazanice (1 %), místy čočky světle hnědého a béžového zahliněného písku, středně ulehlý; 5: Rezavý zahliněný písek, místy čočky černého zahliněného písku, středně ulehlý; 6: béžový písek, kyprý; 7: Šedoběžový písek, kyprý; *Interpretace*: polozemnice; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *zemědělský pravěk*: zlomek nožkovitého dna a spodku keramické nádoby. Původní povrch není dochován. PrD 95 mm, V 30 mm, Tl 8 mm (*obr. 11:14*).

Obj. č. 72

Popis: *Tvar jámy*: polozemnice nepravidelného oválného tvaru, se 3 kúlovými jamkami mimo obvyklou pozici; *Rozměry*: 480 × 360 cm, max. hloubka 60 cm; *Výplň*: 1: Podloží – okrovoběžový říční písek s rezavými skvrnami, středně ulehlý; 2: Šedočerný zahliněný písek, ve výplni velký plochý blok lomového kamene (brídlice?), nahodile říční valouny; 3: Tmavě hnědý zahliněný písek, nahodile lomový kámen, středně ulehlý; 4: Světle hnědý, mírně zahliněný písek, středně ulehlý; 5: Tmavě hnědá písčité, středně ulehlá; *Interpretace*: polozemnice; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk*: dva úštěpy ze SGS, max. rozměr 10 a 15 mm; *mladší doba bronzová*: Zlomek plecí nebo

spodku větší nádoby s několika svislými liniemi provedenými prstováním. Povrch je okrové barvy, hlazený. Na lomu je patrné, že keramická hmota je ostřena velkými ostře lánanými kousky křemene. V 63 mm, Š 74 mm, Tl 10 mm (obr. 11:6).

Obj. č. 73

Popis: *Tvar jámy:* polozemnice nepravidelně zaobleného pravoúhlého tvaru, s 1 kúlovou jamkou v Z polovině objektu; *Rozměry:* 428 × 370 cm, max. hloubka 87 cm; *Výplň:* 1: Podloží – světle béžovobílý, středně ulehlý písek; 2: Světle šedý, mírně zahliněný písek, nahodile uhlíky, středně ulehlý; 3: Tmavě šedočerný zahliněný písek, nálezy keramiky a lomového kamene (10 %), nahodile uhlíky, středně ulehlý; 4: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 5: Hnědočerný zahliněný písek, středně ulehlý; 6: Světle šedohnědý zahliněný písek, s tmavě hnědým žilkováním, středně ulehlý; *Interpretace:* polozemnice; *Datace:* pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit:* silně patinované dvoupodstavové prakticky vytěžené čepelkové jádro z porcelanitu, rozměry 35 × 30 × 15 mm (obr. 5:9; 10:5); *mezolit:* zlomek lehce patinovaného jádra ze SGS rozměry 24x25x15 mm; *pravěk:* tři úštěpy a jejich zlomky, dva kusy vyrobeny ze SGS, u jednoho nebylo možné pro silné propálení určit surovinu, max. rozměry 34, 23 a 17 mm.

Obj. č. 93

Popis: *Tvar jámy:* oválný až obdélný menší objekt kotlovitého dna; *Rozměry:* 174 × 84 cm, max. hloubka 28 cm; *Výplň:* 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Oranžovo-okrový písčité jíl, velmi ulehlý; *Interpretace:* patrně pouze pedologická porucha nebo pozůstatek přírodní události; *Datace:* nedatováno.

Nalezené intruze: *pravěk:* úštěp ze SGS jehož dorzální stranu částečně (do 25 % povrchu) pokrývá kůra, max. rozměr 25 mm.

Obj. č. 99

Popis: *Tvar jámy:* nepravidelně oválný, středně velký objekt nepravidelného dna; *Rozměry:* 220 × 162 cm, max. hloubka 52 cm; *Výplň:* 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědý písek, kyprý, skvrnky šedého hlinitého písku 10 %; 4: Šedý hlinitý písek, středně ulehlý, skvrnky světle hnědého písku 20 %, nahodile drobků lomového kamene; *Interpretace:* sídlištní objekt; *Datace:* pozdní doba laténská a vrcholný středověk (intruze?).

Nalezené intruze: *mladý paleolit:* zlomek dlátkovitě opotřebovaného úštěpu ze SGS, rozměry 13 × 13 × 4 mm.

Obj. č. 101

Popis: *Tvar jámy:* nepravidelně oválný, středně velký objekt víceméně rovného dna; *Rozměry:* 302 × 260 cm, max. hloubka 36 cm; *Výplň:* 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Oranžovorezavý písčité jíl, velmi ulehlý; 3: Světle hnědý, mírně zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace:* patrně pouze pedologická porucha nebo pozůstatek přírodní události; *Datace:* pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk:* hrubě strmě okrajově dorzálně nepravidelně retušovaný úštěp ze SGS, rozměry 26 × 25 × 12 mm.

Obj. č. 110

Popis: *Tvar jámy:* zhruba oválný objekt se středovým zahloubením a víceméně rovným dnem; *Rozměry:* 157 × 126 cm, max. hloubka 32 cm; *Výplň:* 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Vrstva mazanice; 3: Šedohnědý písek, kyprý; 4: Světle hnědý písek, kyprý; *Interpretace:* sídlištní objekt; *Datace:* pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *eneolit:* cílová čepel s jemnou částečnou nepravidelnou okrajovou retuší ze SGS, rozměry 72 × 30 × 7 mm (obr. 5:13).

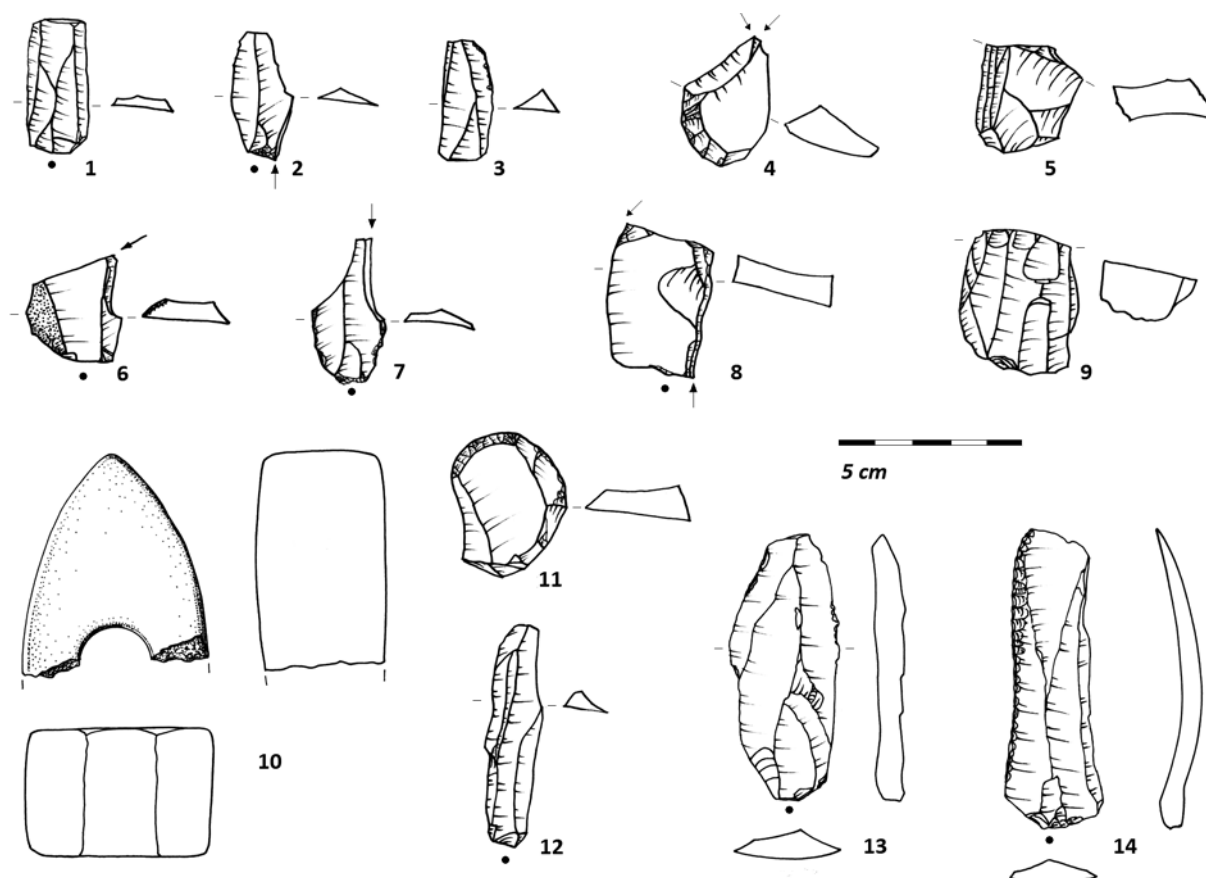
Obj. č. 126

Popis: *Tvar jámy:* dlouhý oválný objekt, poměrně hluboký, s mísovitým dnem; *Rozměry:* 612 × 132 cm, max. hloubka 122 cm; *Výplň:* 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Béžový písek, kyprý; 3: Tmavě hnědá písčité hlína, středně ulehlá; 4: Středně hnědý zahliněný písek s tmavě hnědým žilkováním, středně ulehlý; 5: Světle hnědý písek, kyprý; 6: Tmavě hnědý zahliněný písek promíchaný s béžovým pískem, středně ulehlý; *Interpretace:* patrně pouze pedologická porucha nebo pozůstatek přírodní události; *Datace:* novověk (včetně starších intruzí).

Nalezené intruze: *zemědělský pravěk:* zlomek stěny nádoby světle hnědé barvy se silnou plastickou (horizontální?) lištou, povrch hlazený, V 32 mm, Š 36 mm, Tl 17 (obr. 11:5).

Obj. č. 130

Popis: *Tvar jámy:* nepravidelně kruhová menší jamka plochého dna; *Rozměry:* 120 × 122 cm, max. hloubka 16 cm; *Výplň:* 1: Podloží – světle béžovobílý říční písek, středně ulehlý; 2: Hnědošedý hlinitý písek, kyprý, skvrny světle

Obr. 5. Týnec nad Labem. Vybraná kamenná industrie. Surovina: 1–8, 12, 13, 14 SGS; 9 porcelanit; 11 spongiolit; 10 dolomitický vápenec (kresba 1–9, 11–12 K. Kapustka; 10, 13–14 I. Vajglová).

hnědého písku 15 %; *Interpretace*: patrně pouze pedologická porucha nebo pozůstatek přírodní události; *Datace*: raný středověk.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: silně patinovaný zlomek retušovaného předmětu ze SGS, retuš strmá, dorzální okrajová, rozměry 18 × 9 × 5 mm.

Obj. č. 176

Popis: *Tvar jámy*: středně velká oválná jáma narušená JV nárožím příkopového ohrazení (č. objektu 310); *Rozměry*: zachycen v délce 160 cm, šířka 134 cm, max. hloubka 32 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědošedý písek, ulehlý; 3: Šedohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Šedý zahliněný písek promíchaný s hnědým zahliněným pískem, středně ulehlý; 5: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *zemědělský pravěk*: celkem 8 atypických zlomků keramiky o celkové váze 53 g. Podle struktury keramické hmoty a ostřiva se odlišuje od pozdně laténské keramiky i raného středověku. Jde tedy ve všech případech o pravěkou keramiku. Dva zlomky jsou zdobené: 1) malý a omlutý zlomek světle hnědé barvy se špatně dochovanou řadou lichoběžníkovitých vrypů. V 24 mm, Š 35 mm, Tl 9 mm (*obr. 11:7*). 2) zlomek plecí hnědé barvy, patrně se zcela otřelým povrchem a horizontální rýhou. V 24 mm, Š 33 mm, Tl 12 mm (*obr. 11:8*).

Obj. č. 211

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt oválného půdorysu a mísovitěho dna; *Rozměry*: 196 × 118 cm, max. hloubka 36 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Běžový písek, kyprý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská s novověkými intruzemi.

Nalezené intruze: *pravěk*: bazální zlomek čepele ze SGS, rozměry 26 × 12 × 2 mm.

Obj. č. 232

Popis: *Tvar jámy*: středně velká jáma nepravidelného půdorysu a nepravidelného dna; *Rozměry*: 166 × 138 cm, max. hloubka 52 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Hnědočerný hlinitý písek, středně ulehlý až

kyprý, nahodile drobky až malé fragmenty mazanice, skvrnky žlutého písku (3 %), nahodile drobky až malé fragmenty lomového kamene; 3: Běžový písek, kyprý, skvrnky šedého písku (15 %); 4: Středně hnědý hlinitý písek, kyprý; *Interpretace*: zásyp výkopů pro dvě sloupové jamky; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit (?)*: lehce patinovaný zlomek úštěpu (snad záměrně retušovaného do podoby rydla) ze SGS dorzální strana je částečně pokrytá kůrou (do 25 % povrchu), rozměry 20 × 25 × 11 mm (*obr. 5:2*).

Obj. č. 233

Popis: *Tvar jámy*: stratigraficky mladší součást soujámí společně s objekty 167, 240, 262 a 263, objekt 233 představuje poměrně malou oválnou jamku zahroceného dna; *Rozměry*: 34 × 32 cm, max. hloubka 70 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědý zahliněný písek, promíchaný s černohnědým zahliněným pískem, středně ulehlý; 3: Šedočerný zahliněný písek s drobkami mazanice (1 %), středně ulehlý; 4: Běžový písek, kyprý; 5: Světlý šedohnědý písek, kyprý; 6: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: součást soujámí; *Datace*: pozdní doba laténská a novověk.

Nalezené intruze: *pravěk*: úštěp ze SGS, rozměry 18 × 20 × 3 mm.

Obj. č. 235

Popis: *Tvar objektu*: Sg 5 v menší čtvercové síti položené v prostoru severního okraje výzkumu, kde byla mocnější dochovaná vrstva nadloží (částečně snad i ornice); *Kontext*: sáček Př. č. 3138 ve vrstvě 2 (Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý); *Interpretace*: součást nadložních vrstev; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladší doba bronzová*: zlomek hrdla a plecí nádoby tmavošedého jemně hlazeného povrchu. Hrdlo je od plecí odděleno jemným horizontálním žlábkem. Plece jsou zdobeny mělkým šikmým žlábkováním. PrPl 109 mm, V 35 mm, Tl 6 mm (*obr. 11:9*).

Obj. č. 240

Popis: *Tvar jámy*: stratigraficky starší součást soujámí společně s objekty 167, 233, 262 a 263, objekt 240 představuje velkou mělkou jámu nepravidelného půdorysu a mísovitého dna; *Rozměry*: 578 × 320 cm, max. hloubka 42 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědý zahliněný písek, promíchaný s černohnědým zahliněným pískem, středně ulehlý; 3: Šedočerný zahliněný písek s drobkami mazanice (1 %), středně ulehlý; 4: Běžový písek, kyprý; 5: Světlý šedohnědý písek, kyprý; 6: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 7: Hnědočerný zahliněný písek s uhlíky (1 %), středně ulehlý; 8: Středně hnědý zahliněný písek, místy čocky běžového písku, středně ulehlý; 9: Tmavě hnědý zahliněný písek s drobkami mazanice (1 %), středně ulehlý; *Interpretace*: součást soujámí; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *zemědělský pravěk*: dva velké a dosti omleté zlomky okraje nádoby s rovným vysokým hrdlem; okraj je jednoduchý, zaoblený; povrch je světle hnědý, původní vrstvička povrchu je však patrně stržená. 1) PrPl 240 mm, V 72 mm, Tl 6 mm (*obr. 11:1*). 2) PrO 190 mm, V 52 mm, Tl 6 mm (*obr. 11:2*).

Obj. č. 255

Popis: *Tvar jámy*: středně velká jáma nepravidelného půdorysu a nepravidelného dna; *Rozměry*: 210 × 146 cm, max. hloubka 44 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Středně hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *zemědělský pravěk*: zlomek okraje a spodku jednoduché kónické mísy. Okraj zevnitř mírně zesílený, svrchu lehce seříznutý. Povrch okrovohnědý, jemně hlazený. V 40 mm, Š 25 mm, Tl 6 mm (*obr. 11:4*).

Obj. č. 278

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt protáhlého oválného půdorysu a nepravidelně skloněného dna; *Rozměry*: 180 × 72 cm, max. hloubka 30 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk*: úštěp ze SGS jehož dorzální stranu částečně (do 25 % povrchu) pokrývá kůra, max. rozměr 29 mm.

Obj. č. 310

Popis: *Tvar jámy*: rozměrný příkopový objekt zhruba čtvercového tvaru, bez přerušení; *Rozměry*: cca 770/780 × 670/680 cm, max. hloubka 48 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Hnědý hlinitý písek, kyprý, s drobkami až malými fragmenty lomového kamene, skvrny hnědého písku (10 %); 3: Hnědý hlinitý písek, kyprý, skvrny tmavě šedohnědých hlín (10 %); 4: Světle šedohnědý hlinitý písek, kyprý; *Interpretace*: sídlištní nebo kultovní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: zemědělský pravěk: 4 atypické zlomky keramiky, která keramickou hmotou a úpravou povrchu neodpovídá pozdně laténské a raně středověké keramice. Celková váha 14 g.

Obj. č. 328

Popis: *Tvar jámy*: menší objekt zhruba kruhového tvaru a nepravidelného dna; *Rozměry*: 84 × 80 cm, max. hloubka 20 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: starší až střední eneolit: zlomek plecí nádoby se zbytky výzdoby plastické lišty promačkávané prstováním. Povrch dost poničený. V 75 mm, Š 58 mm, Tl 11 mm (*obr. 11:11*).

Obj. č. 329

Popis: *Tvar jámy*: menší oválný objekt, patrně kúlová/sloupová jamka, jako součást soujámí s objekty 332 (rovněž kúlová/sloupová jamka) a 421, soujámí je součástí systému objektů jako pozůstatků obdélne nadzemní stavby; *Rozměry*: 73 × 44 cm, max. hloubka nezměřena (min. 30 cm); *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle hnědý hlinitý písek, středně ulehlý, droby uhlíků (5 %); *Interpretace*: kúlová/sloupová jamka; *Datace*: eneolit.

Nalezené intruze: zemědělský pravěk: fragment nádoby s otřelým povrchem šedohnědé barvy a stopami po vhloubené výzdobě. V 32 mm, Š 25 mm, Tl 8 mm (*obr. 11:12*); starší až střední eneolit: fragment plecí nádoby tmavošedé barvy a hlazeného povrchu s velkým tunelovitým páskovým uchem. V 72 mm, Š 118 mm, Tl 10 mm (*obr. 11:10*).

Obj. č. 378

Popis: *Tvar jámy*: menší oválný objekt kotlovitého dna; *Rozměry*: 168 × 102 cm, max. hloubka 40 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Středně okrovohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: zemědělský pravěk.

Nalezené intruze: zemědělský pravěk: zlomek páskového ucha nádoby s oběma dochovanými okraji. Povrch je světle hnědý, jen slabě hlazený. V 22 mm, Š 31 mm, Tl 8 mm (*obr. 11:13*).

Obj. č. 469/470

Popis: *Tvar jámy*: větší jáma zhruba trapézovitého tvaru a nerovného, spíše k jedné straně objektu sklonitého dna; *Rozměry*: 320 × 300 cm, max. hloubka 48 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě černošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Světle okrovohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Tmavě šedohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: pravěk: dva úštěpy ze SGS, jeden z nich má prakticky celou dorzální stranu pokrytou kúrou a pravděpodobně pochází z tvarování jádra, max. rozměr 31 a 43 mm.

Obj. č. 481

Popis: *Tvar jámy*: středně velká jáma zhruba čtvercového půdorysu a schodovitého dna; *Rozměry*: 180 × 172 cm, max. hloubka 42 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědý hlinitý písek, středně ulehlý; 3: Středně béžovohnědý hlinitý písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: mladý paleolit: rydlo na čepeli ze SGS, rozměry 28x24x8 mm (*obr. 5:6; 10:1*); pravěk: lehce patinovaný úštěp ze SGS, rozměry 20 × 13 × 4 mm.

Obj. č. 505

Popis: *Tvar jámy*: menší objekt nepravidelného tvaru a zahroceného dna; *Rozměry*: 120 × 102 cm, max. hloubka 45 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 5: Středně hnědý hlinitý písek, středně ulehlý; 6: Tmavě šedohnědý hlinitý písek, středně ulehlý, droby až malé fragmenty kamene (15 %), droby uhlíků (10 %); *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: mladý paleolit: dlátka z radiolaritu, rozměry 38 × 24 × 9 mm (*obr. 10:3*).

Obj. č. 509

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt oválného tvaru a schodovitého dna; *Rozměry*: 200 × 178 cm, max. hloubka 56 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 3: Středně hnědý hlinitý písek, středně ulehlý, nahodile droby uhlíků; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: paleolit/mezolit: lehce patinovaný úštěp outrepassée (sensu Inizan et al. 1995) upravující těžní plochu jádra ze SGS, pravděpodobně odbitý organickým otloukačem, rozměry 33 × 20 × 6 mm.

Obj. č. 529

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt oválného tvaru a mísovitého až zahroceného dna; *Rozměry*: 176 × 158 cm,

max. hloubka 70 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Světle okrovohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: úprava těžní plochy jádra (rozměry 63 × 21 × 8 mm) a terminální zlomek čepele (rozměry 58 × 14 × 5 mm, *obr. 5:12*), oboje ze SGS a pravděpodobně odbité organickým otloukačem.

Obj. č. 533

Popis: *Tvar jámy*: menší objekt zhruba oválného tvaru a mísovitého dna, je součástí soujámí s objekty 534 a 535; *Rozměry*: cca 130 × 126 cm, max. hloubka 55 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Tmavě šedohnědý zahliněný písek promísený se světle okrovohnědým zahliněným pískem, středně ulehlý; *Interpretace*: soujámí; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: terminální zlomek čepele ze SGS, rozměry 18 × 17 × 5 mm.

Obj. č. 534

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt zhruba oválného tvaru a mísovitého dna, je součástí soujámí s objekty 533 a 535; *Rozměry*: cca 198 × 130 cm, max. hloubka 38 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Světle okrovohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Tmavě šedohnědý zahliněný písek promísený se světle okrovohnědým zahliněným pískem, středně ulehlý; *Interpretace*: soujámí; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: patinovaná čepelka ze SGS snad těžená organickým otloukačem, rozměry 32 × 17 × 4 mm (*obr. 5:2*).

Obj. č. 539

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt nepravidelného tvaru a mísovitého dna; *Rozměry*: 194 × 156 cm, max. hloubka 48 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Tmavě hnědošedý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Světle okrovohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: silně přepálená čepel upravující těžní plochu jádra s blízce neurčeného silicitu, rozměry 32 × 17 × 4 mm.

Obj. č. 542

Popis: *Tvar jámy*: velký objekt nepravidelného tvaru a nepravidelného dna; *Rozměry*: 416 × 260 cm, max. hloubka 54 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Černohnědá zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Tmavohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská a novověk (intruze?).

Nalezené intruze: *mezolit (?)*: zlomek jádra ze silně eolizovaného a patinovaného blízce neurčeného silicitu, rozměry 13 × 20 × 10 mm.

Obj. č. 561

Popis: *Tvar jámy*: menší objekt zhruba kruhového tvaru a zahroceného dna, pravděpodobně sloupová/kulová jamka; *Rozměry*: 128 × 114 cm, max. hloubka 60 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 4: Tmavohnědošedý hlinitý písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sloupová/kulová jamka; *Datace*: nedatováno.

Nalezené intruze: *pravěk*: zlomek úštěpu z patinovaného a přepáleného silicitu, max. rozměr 25 mm.

Obj. č. 587

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt nepravidelného tvaru a mísovitého dna; *Rozměry*: 196 × 150 cm, max. hloubka 62 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Černohnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 3: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Světle hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: nedatováno.

Nalezené intruze: *pravěk*: úštěp ze SGS, max. rozměr 30 mm.

Obj. č. 640

Popis: *Tvar jámy*: drobný vkop v objektu 641, který je větší kulovou/sloupovou jamkou; *Rozměry*: délka v profilu 38 cm; *Výplň*: 3: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: vkop v objektu kulové/sloupové jamky; *Datace*: nedatováno.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: rydlo na čepeli ze silně přepáleného SGS, rozměry 38 × 19 × 5 mm (*obr. 5:7*).

Obj. č. 646

Popis: *Tvar jámy*: větší objekt podlouhle obdélného tvaru se zaoblenými rohy, dna zhruba mísovitého, ve střední

Obr. 6. Týnec nad Labem. Sekeromlat získaný povrchovým sběrem (foto T. Chlup).

hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: soujámí; *Datace*: nedatováno.

Nalezené intruze: *mladý paleolit*: strmě retušovaný úštěp ze SGS, rozměry 29 × 12 × 4 mm.

Obj. č. 726

Popis: *Tvar jámy*: malý objekt zhruba oválného tvaru a nepravidelně mísovitěho dna, součást soujámí s objektem 676; *Rozměry*: 124 × 100 cm, max. hloubka 42 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 3: Tmavě hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; 4: Středně hnědý zahliněný písek, středně ulehlý; *Interpretace*: soujámí; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk*: úštěp a zlomek úštěpu ze SGS, max. rozměr 45 a 19 mm.

Povrchové nálezy kamenné industrie a keramiky (celkem 18 ks ŠI, 1 ks BI a 8 ks keramiky)

mladý paleolit: patinované rydlo ze SGS, rozměry 36 × 29 × 12 mm (*obr. 5:8*); škrabadlo ze spongolitu, rozměry 37 × 29 × 9 mm (*obr. 5:11*); kombinovaný nástroj škrabadlo s rydlem ze SGS rozměry 35 × 24 × 12 mm (*obr. 5:4*); patinované škrabadlo ze SGS rozměry 28 × 21 × 13 mm; lehce patinovaný úštěp ze SGS max. rozměr 40 mm.

mezolit (?): retušovaná vodící hrana z jaspisoidu, rozměry 30 × 10 × 8 mm (*obr. 10:5*); silně přepálený zlomek jádra z blíže neurčené suroviny, rozměry 27 × 23 × 17 mm.

eneolit: jednopodstavové jádro z bavorského deskovitěho rohovce, pokryto z cca 35 % kůrou, rozměry 38 × 59 × 20 mm (*obr. 10:8*); retušovaná čepel ze SGS, pravděpodobně odbitá nepřímým úderem, rozměry 47 × 20 × 6 mm; retušovaná čepel ze SGS, pravděpodobně odbitá nepřímým úderem, rozměry 81 × 27 × 5 mm (*obr. 5:14*); přepálená broušená sekera zlomená na průvrtnu, z vápence/mramoru, rozměry 60 × 52 × 35 mm (*obr. 5:10; 6*).

části víceméně rovného; *Rozměry*: 332 × 180 cm, max. hloubka 40 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 2: Světle šedohnědý písek, středně ulehlý, s tmavě šedými ččkami (15 %), drobký až malé fragmenty uhlíků (2 %); *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *pravěk*: úštěp ze SGS dorzální strana částečně (do 25 % povrchu) pokrytá kůrou, pravděpodobně úštěp z tvarování bloku suroviny, max. rozměr 54 mm.

Obj. č. 673/674

Popis: *Tvar jámy*: středně velký objekt oválného a kotlovitěho dna se svislými stěnami, kopána pouze v polovině; *Rozměry*: 180 × 82 cm, max. hloubka 50 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 4: Středně hnědý hlinitý písek, středně ulehlý; *Interpretace*: sídlištní objekt; *Datace*: pozdní doba laténská.

Nalezené intruze: *mezolit*: částečně terminálně škrabadlovitě retušovaný úštěp z přepáleného SGS, rozměry 20 × 18 × 4 mm.

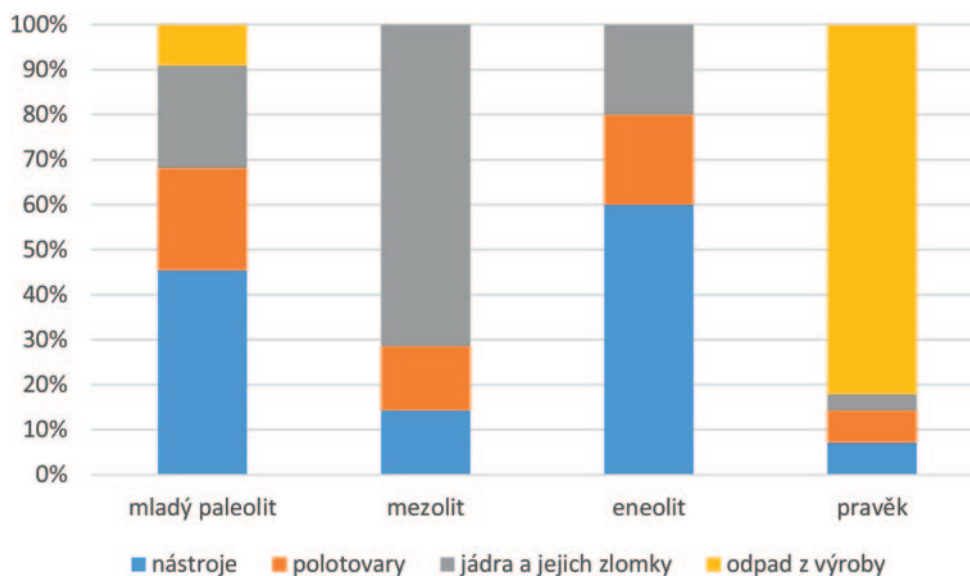
Obj. č. 676

Popis: *Tvar jámy*: malý objekt zhruba kruhověho tvaru a mísovitěho dna, součást soujámí s objektem 726; *Rozměry*: 72 × 68 cm, max. hloubka 20 cm; *Výplň*: 1: Podloží – říční písek, středně ulehlý; 3: Tmavě

zemědělský pravěk: Z osmi zlomků keramiky v sáčku Pč. č. 1559 o celkové váze 118 g bylo možné vyčlenit dva zlomky, které se materiálu z pozdní doby laténské vymykají úpravou povrchu a keramickou hmotou. První je nerekonstruovatelný velký zlomek plecí soudkovité nádoby. Druhým zlomkem je fragment okraje a spodku prosté misky s mírně zataženým jednoduchým a zaobleným okrajem. Povrch je černošedý, hlazený. V 44 mm, Š 73 mm Tl 5 mm (obr. 11:3).

nespecifikovaný pravěk: osm úštěpů a jejich zlomků, sedm ze SGS, jeden z nich z blíže neurčeného silicitu, jeden z úštěpů retušovaný, max. rozměr od 17 do 40 mm.

Obr. 7. Týnec nad Labem. Zastoupení výrobních kategorií v rámci různých období.

Tab. 2. Týnec nad Labem. Zastoupení výrobních kategorií v jednotlivých obdobích.

	kamenná industrie (celkový počet)	nástroje	polotovary	jádra a jejich zlomky	odpad z výroby
mladý paleolit	22	10	5	5	2
mezolit	7	1	1	5	
eneolit	5	3	1	1	
pravěk	28	2	2	1	23

Charakteristika štípané industrie

Prezentovaný soubor kamenné štípané industrie není početný, ale pro poznání regionu je velmi zajímavý. Sice v souboru chybí chronologicky citlivé předměty, ale i přítomné nástroje umožňují identifikovat období, ve kterých byl tento prostor využíván. Vzhledem k polykulturnímu charakteru studované kolekce nelze chronologicky zařadit každý jednotlivý kus, jednoznačně je však v souboru přítomný materiál z období mladého paleolitu, pozdního paleolitu až mezolitu a eneolitu. Velkou část souboru (45 %) pak nelze zařadit přesněji než do období pravěku. Pro jednotlivá období jsou výrobní kategorie v souboru zastoupeny různě (viz obr. 7; tab. 2). Soubory jsou poměrně malé, proto je obtížné usuzovat z toho na rozdíly ve využívání prostoru v různých obdobích. V celém souboru ŠI jsou nástroje zastoupeny 26 % (16 ks), polotovary k jejich výrobě, tj. čepele 14,5 % (9 ks), jádra 19 % (12 ks) a výrobní odpad 40,5 % (25 ks). Zastoupení výrobních kategorií v jednotlivých obdobích není proporční, celkově je v souboru malé množství výrobního odpadu. U materiálu z konkrétních období je tato položka ještě podhodnocena, protože výrobní odpad jako takový není diagnostický, a tak jej lze obtížně přiřadit ke konkrétnímu období. Naopak nástroje jsou nepochybně nadhodnoceny, zvláště v mladém paleolitu, ale také v eneolitu, protože ty lze chronologicky zařadit. Množství odpadu bylo pravděpodobně ovlivněno využitím místa v mladším pravěku a také metodou výzkumu, přesto díky přítomnosti jader lze tvrdit, že na místě probíhala primární výroba. Nízké procento kusů s kůrou (10 % souboru, většinou pokrytí kůrou do 25 % dorzální plochy artefaktu) indikuje, že jádra byla na místo přinášena v předpřipravené podobě.

Polotovary pro výrobu nástrojů byly patrně pro všechna sledovaná období čepelí, které se liší v metrice (průměrná šířka čepelí pro mladý paleolit 17 mm; pro mezolit nelze stanovit průměr, jediný měřitelný kus má 8 mm, což odpovídá obvyklé šířce naměřené na jiných souborech mezolitických čepelí do 10 mm; eneolit 26 mm). S obvyklým způsobem výroby ŠI typickým pro jednotlivá období koresponduje také identifikovaná technologie – dominuje čepelová/čepelková technologie. Způsob výroby těchto předmětů se patrně v různých obdobích lišil. V období mladého paleolitu byly čepelí vyráběny přímým úderem organického otloukače, zatímco v neolitu bylo identifikováno nepřímé odbíjení přes prostředník. Úštěpy (např. škrabadlo *obr. 5:4*) byly retušovány také, avšak nezdá se, že by byly primárním cílem těžby, spíše to bylo oportunistické využití vhodných kusů. Předměty se liší také mírou patiny, ta byla nejvýraznější na mladopaleolitických kusech, byť se nevyskytovala na všech, místy byla velmi silná (cf. *obr. 10*). Některé mezolitické předměty byly také patinovány, avšak mnohem méně výrazně. Předměty zařazené do eneolitu patinovány nebyly vůbec. Část předmětů prošla žárem (15 %), avšak vzhledem k využití prostoru v pozdějších obdobích nelze výskyt přepálených artefaktů spojovat výlučně s obdobím, v němž byly vytvořeny, protože k přepálení mohlo dojít později.

Z hlediska zastoupených nástrojů byly v souboru přítomné retušované úštěpy, které neindikují žádnou specifickou činnost. Ty byly zařazené do neurčeného pravěku, jeden mohl být na základě morfometrie mezolitického stáří. Rovněž z eneolitu byly získány pouze retušované čepelí, které neindikují konkrétní činnost. Z mladého paleolitu byly přítomné po jednom kusu retušovaná čepel, retušovaný úštěp, dlátka a kombinovaný nástroj škrabadlo/rydlo, dále tři škrabadla a tři rydla. V období mladého paleolitu se tedy v tomto prostoru patrně odehrávalo zpracování kůží a kostí. Celkově se tyto činnosti pravděpodobně koncentrovaly v západní části plochy, kde byla všechna škrabadla a rydla nalezena.

Charakteristika broušené industrie

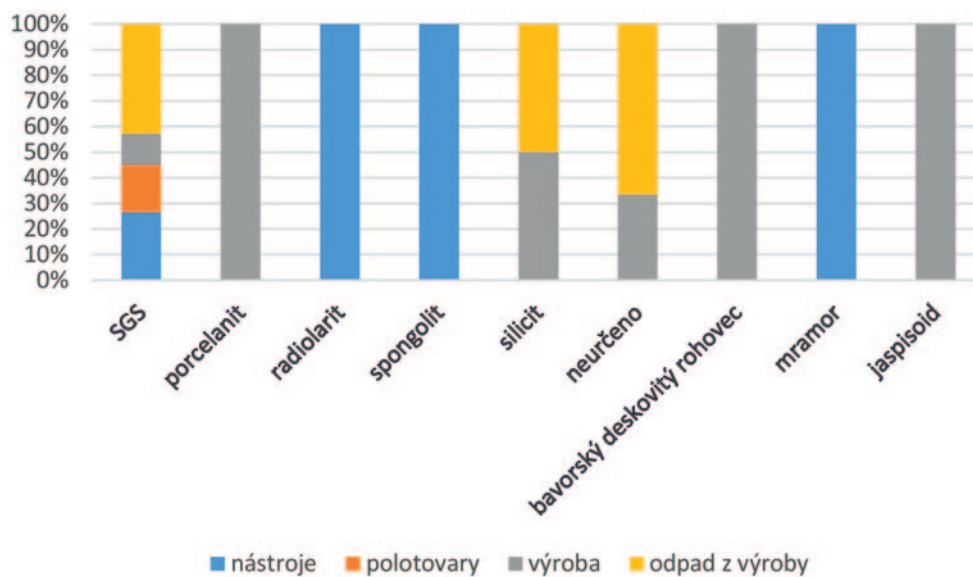
V souboru byl nalezen jeden zlomený sekeromlat z dolomitického vápence (*obr. 5:10; 6*). Byla nalezena jeho břitová část, zlomen byl na průvrtnu. Tento kus prošel žárem a zatím se nepodařilo přesně určit provenienci suroviny, ze které byl vyroben. Vzhledem k morfometrickým vlastnostem předmětu a použité surovině pravděpodobně pochází z eneolitu, z něhož byla v souboru zaznamenána jak ŠI, tak i nepočtené keramické zlomky.

Zhodnocení souboru kamenné industrie z hlediska přítomných surovin

Soubor je z hlediska surovinové skladby poměrně zajímavý. V souboru dominuje SGS (79 %), a to nejen ve všech výrobních kategoriích ŠI, ale také ve všech zastoupených obdobích, má však různou míru patinace. Ostatní suroviny jsou přítomny vždy po jednom kusu: jde o bavorský deskovitý rohovec, jaspisoid, porcelanit, radiolarit a spongolit (*obr. 10*). U tří kusů nebylo možné určit surovinu, protože byly silně přepálené, další čtyři kusy bylo kvůli přepálení možné zařadit pouze do kategorie silicit (cf. *tab. 2*). Byť není skladba surovin ničím překvapivá, je zajímavé, že zvláště pro lovecko-sběračský pravěk ukazuje na kontakty orientované do různých regionů v různých obdobích (*obr. 9*). Vzhledem k malému počtu kusů v souboru je tato regionální vazba pochopitelně neprůkazná. Je patrné, že preferenci v souboru měly silicity glacienních sedimentů, ostatní suroviny se vyskytují spíše jednotlivě. Proto není možné zhodnotit, jestli existovala vazba výrobních postupů na konkrétní druh suroviny. Důležitá však je přítomnost jader z jiných surovin (porcelanit, bavorský deskovitý rohovec), která svědčí o tom, že se tyto suroviny štípaly i přímo v Týnci nad Labem. Podrobněji jsou jednotlivé surovinové kategorie popsány níže.

Silicity z glacienních sedimentů (49 kusů, 79 %)

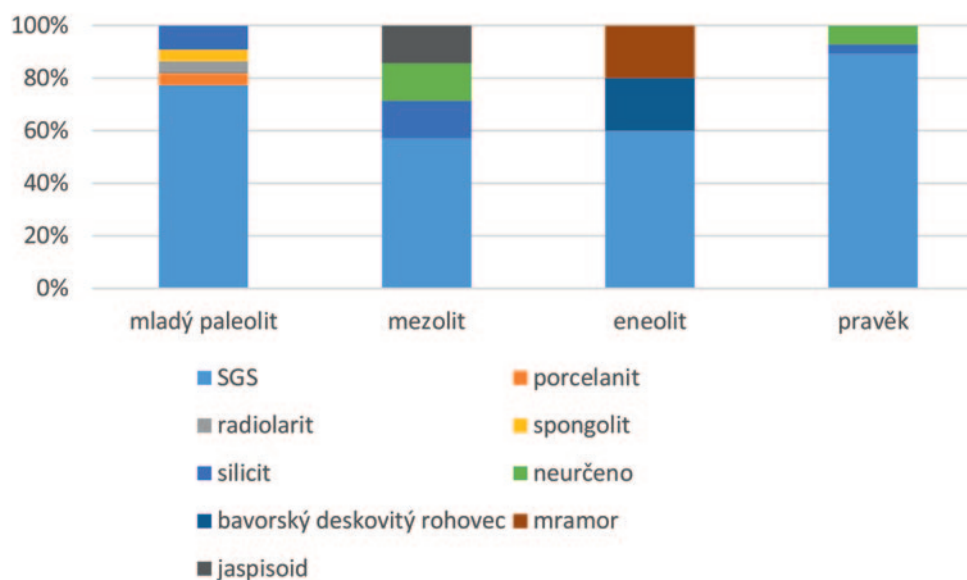
Hodnocený soubor je málo rozsáhlý, proto je nutné brát procentuální vyjádření jen jako orientační. I tak je ale zcela zřejmé, že SGS (obvykle označované jako pazourky) představovaly pro výrobce ŠI cenný zdroj materiálu ve všech obdobích, která byla zastoupena v prezentovaném souboru. Převážná část těchto silicitů obsahuje více nebo méně hojné úlomky mechovek, má pestrou paletu barev s různou mírou povrchové patiny (*obr. 10*). Na dvou kusech je patrný původní povrch souvků. Jestliže hledáme

Obr. 8. Týnec nad Labem. Zastoupení jednotlivých výrobních kategorií v rámci použitých surovin.

Tab. 3. Týnec nad Labem. Zastoupení jednotlivých výrobních kategorií v rámci přítomných surovin.

	ŠI (počet)	nástroje	polotovary	výroba	odpad z výroby
SGS	49	13	9	6	21
porcelanit	1			1	
radiolarit	1	1			
spongolit	1	1			
silicit	4			2	2
neurčeno	3			1	2
bavorský deskovitý rohovec	1			1	
mramor	1	1			
jaspisoid	1			1	

Obr. 9. Týnec nad Labem. Zastoupení surovin v rámci různých období.

provenienci těchto surovin pro studovanou kolekci, nabízí se jako nejbližší takové území v povodí řeky Ploučnice, okolí Mimoně nebo Stráže pod Ralskem (*Macoun – Králík 1995*). Ploučnické transportované eratické horniny jsou uváděny až z jejího soutoku s Labem (*Svoboda ed. 2003*).

O tom, jak probíhal transport těchto surovin, můžeme jen spekulovat. Jako lákavá se jeví představa o vodním transportu po Labi. Vzdušnou čarou tato vzdálenost představuje kolem 120 km, po řece by to bylo (před regulací) přes 200 km.

Obr. 10. Týnec nad Labem. Druhy surovin zastoupené v kamenných intruzích. 1–5, 7 SGS; 6 jaspisoid; 8 bavorský deskovitý rohovec; 9 porcelanit; 10 spongolit (foto T. Chlup).

Spongolit (1 kus, 1,5 %)

Provenience této suroviny je nejasná, vyskytuje se na mnoha místech v Čechách i na Moravě. Vzhledem k paleolitickému stáří artefaktu, který byl ze spongolitu vyroben (*obr. 10:10*), a vysoké mobility lidí v tomto období nelze územně omezit pravděpodobný zdroj této suroviny. Zároveň jde o ojedinělý kus. Kvalita přítomné suroviny je vysoká a vzhledem k rozměrům artefaktu musely být v místě výskytu této suroviny přítomné poměrně velké hlízy. Provenienci se zatím nepodařilo určit.

Bavorský deskovitý rohovec (1 kus, 1,5 %)

Vysoce kvalitní rohovec jurského stáří, jehož zdroje jsou v oblasti Franské Alby. Vzhledem k charakteru opracování je v rámci souboru spojen s obdobím eneolitu.

Jaspisoid (1 kus, 1,5 %)

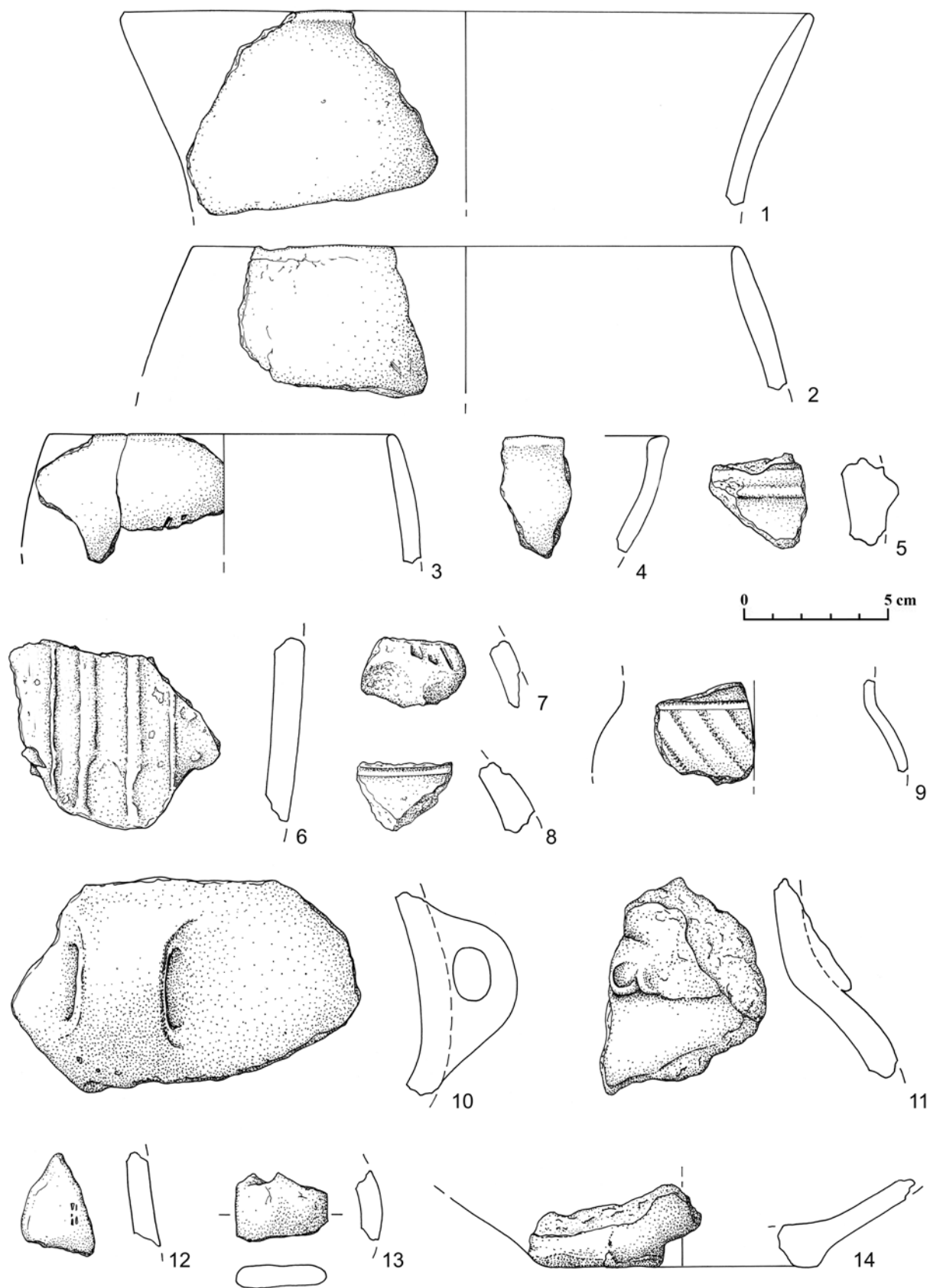
Barevně nápadná surovina pochází ze severovýchodních Čech, kde jsou jejím primárním zdrojem permské vulkanity v Podkrkonoší a na Broumovsku. Jako odolný materiál se ale jaspisy také dostaly do říčních toků a byly jimi rozneseny daleko na jih až po Labe. V rámci souboru se zdá, že jej lze spojit s obdobím mezolitu. Oprávněně se proto jeví jako pravděpodobné, že představují náhodné nálezy mezolitických lovců při jejich cestách krajinou.

Radiolarit (1 kus, 1,5 %)

Ojedinělé zastoupení této suroviny nedovoluje bližší závěry o její provenienci. Jako nejpravděpodobnější se jeví chronologická asociace s mladým paleolitem, tj. obdobím, kdy byla tato surovina hojně využívána. Radiolariový rohovec by nejspíš mohl pocházet z oblasti Vnějších Západních Karpat, kde známe sekundární výskyty radiolariových rohovců i radiolaritů například v různých štěrcích karpatské předhlubně na jižní Moravě. Mohou však pocházet i z říčních štěrků, a tudíž představovat náhodné nálezy.

Porcelanit (1 kus, 1,5 %)

Tato surovina byla poměrně hojně využívána v období mladého paleolitu, z něhož pochází i jádro z Týnce nad Labem. Vzhledem k tomu, že jde o jádro, je zřejmé, že tato surovina byla na lokalitě přímo

Obr. 11. Týnec nad Labem. Keramická intruze. 1–2 objekt 240, 3 sběr z plochy výzkumu při skrývce, 4 objekt 255, 5 objekt 126, 6 objekt 72, 7–8 objekt 176, 9 objekt 235, 10 a 12 objekt 329, 11 objekt 328, 13 objekt 378, 14 objekt 55. Kresba I. Vajglová.

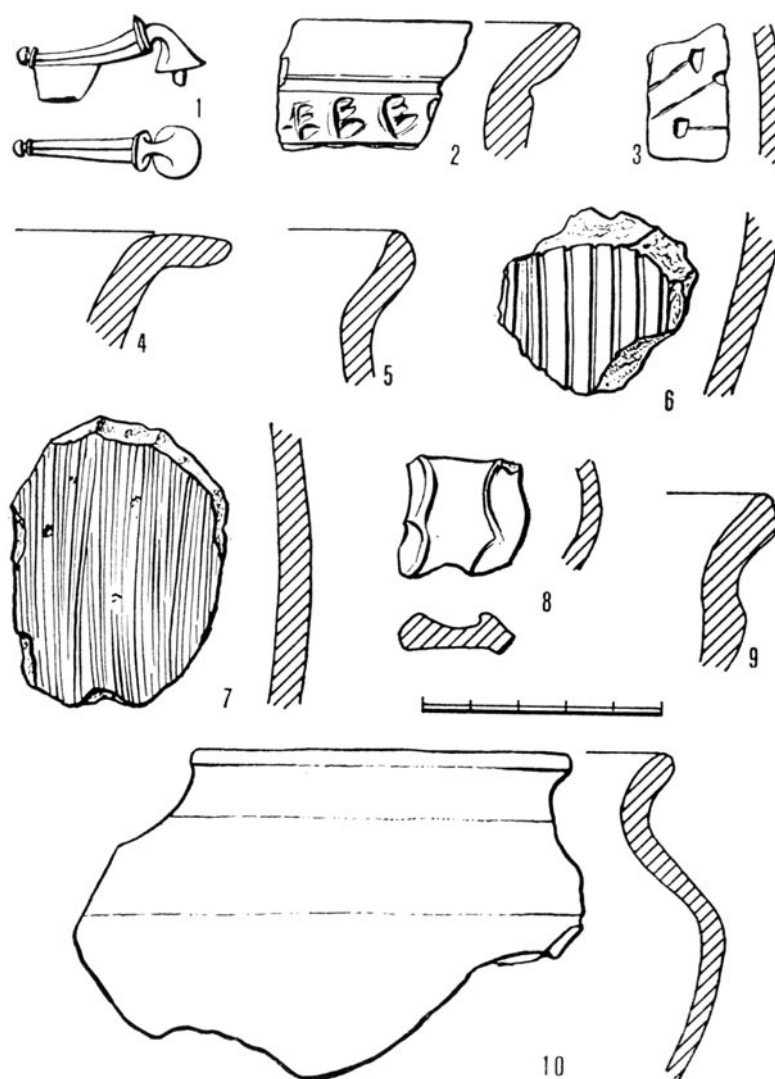
zpracovávána. Jako pravděpodobný zdroj se jeví Kunětická hora, vzdálená asi 30 km vzdušnou čarou od místa nálezů artefaktu. Nelze ale vyloučit ani jinou provenienci.

Charakteristika nalezených keramických intruzí

Vybrané keramické zlomky nejsou vždy jednoznačně zařaditelné do starších období, než je doba železná. Při revizi nálezového fondu se však odlišovaly od převažujícího materiálu z pozdní doby laténské a raného středověku (případně ještě mladších období) po technologické stránce. I takové zlomky jsou v seznamu (viz výše) evidované, ačkoli nejsou vyobrazeny na *obr. 11*.

Řadu zde prezentovaných fragmentů nelze s jistotou datovat, na základě technologických znaků však lze vyloučit přítomnost neolitické komponenty, kterou na hradišti Kolo evidoval J. Hrala (1982, 42; *obr. 12*). Některé zlomky nádob lze však zařadit do eneolitu – například velký kus plecí s mohutným uchem (*obr. 11:10*) můžeme snad řadit do kultury nálevkovitých pohárů. Podobně pak zlomek plecí s hrdlem a prsty promačkávanou páskou (*obr. 11:11*) může spadat do staršího až středního eneolitu (srov. *Zápotocký – Zápotocká 2008*, 164–191, 292–295). Jiné keramické zlomky lze zase naopak spojit

mnohem spíše s mladší dobou bronzovou. Konkrétně jde o zlomek plecí či spodku nádoby zdobené charakteristickým svislým prstováním (*obr. 11:6*). Ve druhém případě jde o zlomek jemně svisle žlábkovaných plecí koflíku či amfory (*obr. 11:9*). V mladší době bronzové, tj. ve stupních Ha A 1–2, nacházejí řadu srovnatelných pozorování např. na sídlišti v Kněževsi (*Smejtek 2011*, 113–206). Toto zjištění již má odraz také ve starších sběrech J. Hraly (*obr. 12*).³

Obr. 12. Týnec nad Labem. Nálezy z hradiště Kolo (podle Hraly 1982).

³ Do mladší až pozdní doby bronzové lze datovat poměrně velké množství bronzových artefaktů nebo jejich zlomků, obvykle rozptýlených v nadložních vrstvách plochy výzkumu. V jednom případě jde dokonce o malý depot náramků (*Beneš 2015*, 248, *obr. 2*). Publikace této komponenty z výzkumu v Týnci nad Labem je nyní teprve v přípravě.

Chronologické zařazení souboru

Z hlediska chronologicko-typologického zařazení souboru je zjevné, že všechen materiál nelze přiřadit jednomu období. Jednoznačně tu jsou přítomné předměty z období závěru mladého/pozdního paleolitu (např. *obr. 5:4,7,8*), mezolitu (*obr. 10:5*) i eneolitu (*obr. 5:13,14*). Část předmětů nebylo možné zařadit přesněji než pouze do období pravěku, tj. nelze vyloučit, že paleta zastoupených období byla ještě pestřejší. Eneolitické zařazení části souboru je podpořeno také výskytem příslušné keramiky a broušené industrie (*obr. 6 a 11*). Přítomnost uvedených období je patrná jak ze způsobu opracování, způsobu výroby polotovarů a způsobu, jakým byly předměty retušovány, tak i díky výskytu charakteristických nástrojů. Mladý paleolit je dobře reprezentován přítomností rydel, ale také fasetované patky a rovněž jádra z porcelanitu těženého typicky dvousměrně. Mezolitická složka je nejméně výrazná, přesto je přítomná poměrně přesvědčivě. Eneolit je dobře reprezentován cílovými čepeli s částečnou (užitkovou) retuší a rovněž zlomkem kamenného sekeromlatu z vápence/dolomitu a nepočtenými nálezy zlomků keramiky. Do období nespécifikovaného pravěkého úseku bylo zařazeno i příliš vysoké procento nedagnostického odpadu, jehož poměr je v kategorii pravěkého materiálu výrazně vyšší než v ostatních obdobích, protože odpad z výroby je obtížné datovat. V jednotlivých obdobích existují rozdíly v zastoupení výrobních kategorií (viz *obr. 8*), soubor je však tak malý, že není možné z těchto poměrů usuzovat na rozdíly ve využití prostoru k různým činnostem ve sledovaném období. Co se surovinového zastoupení týče, ve všech obdobích sice převažuje SGS (viz *obr. 9*), ale ostatní přítomné suroviny se mírně liší, přičemž dobře reflektují paletu materiálů využívaných v příslušných obdobích. Přítomné nástroje reprezentují hlavně v mladém paleolitu (rydla) a v eneolitu (retušovaná čepel) typické předměty. Drobnější a chronologicky citlivější kusy (projektily – mikrolity, resp. šipky) chybí, což je nejspíše pro mezolit a mladý paleolit dáno metodou výzkumu.

Zařazení souboru do regionálních souvislostí

Kolínský úsek Polabí nepatří mezi regiony, kde by poznání období závěru paleolitu bylo uspokojivé. Co se týče mezolitu, je pak situace podobná. V případě eneolitu jde o okraj tzv. staré sídelní oblasti, tj. celková představa je dobrá. Lovecko-sběračské osídlení bylo převrstveno pozdějšími situacemi a taktéž dynamika velkého vodního toku nepřispěla k dobré dostupnosti a zachovalosti vhodných situací. Lovecko-sběračské osídlení středního Polabí sice stručně, ale komplexně shrnul S. Vencl (1978), od té doby v této oblasti mnoho dalších lokalit nepřibýlo. Materiál, který máme z okresu Kolín, představuje převážně nepočtené kolekce z nestratifikovaných situací (cca 15 nalezišť získaných povrchoвым sběrem) a několik terénních výzkumů, které proběhly před druhou světovou válkou.⁴ Lze tedy konstatovat, že mladopaleolitické i mezolitické osídlení jsou v tomto regionu přítomny, ale pro komplexnější vyhodnocení by bylo potřebné se na něj systematictěji zaměřit a revidovat dřívější nálezy.

Zjištění z výzkumu v Týnci nad Labem jsou zajímavá i z hlediska poznatků o zemědělském pravěku, protože tento mikroregion dosud postrádal nálezy kultury nálevkovitých pohárů, případně navazujících kultur středního eneolitu. Nejbližší koncentrace komponent těchto kultur se nachází až v mikroregionu Kolína, resp. v povodí Klejnárky, případně v povodí Doubravy u Žehušic.⁵

Možnosti identifikace a interpretace intruzí na archeologických výzkumech na příkladu souboru z Týnce nad Labem

U zlomkovitého archeologického materiálu, který má mnohdy velmi fragmentární podobu (a míra ovlivnění postdepozičními procesy bývá proto dosti vysoká), není rozeznání intruzí vždy snadné. Rovněž zdaleka ne vždy je možné jejich jednoznačné chronologické zařazení. V tomto směru má štipaná

4 Z nejbližších mezolitických nalezišť lze přesto uvést alespoň Kojice, které od naší lokality dělí pouze tok Labe (Vencl 1971, 173).

5 Viz revize dat v Digitálním archivu AMČR, dostupném na <https://digiarchiv.aiscr.cz/>.

industriie poměrně velký potenciál, a to především pro lokality z pozdních období pravěku, z protohistorie a středověku, kdy bylo její používání omezené. Pokud se nachází ve větší míře na nalezištích těchto období, je v daném prostoru cizorodá a indikuje starší osídlení.

Pro dobu železnou, zvláště pak dobu laténskou, je využití surovin pro výrobu ŠI (zvláště silicitů) dobře doloženo pouze v případě křesadel k ocilkám. Křesací kameny jsou pak identifikovatelné díky charakteristickému otlučení. Materiál z Týnce nad Labem však nevykazuje žádné stopy po takovém použití, proto lze materiál považovat za chronologicky cizorodý. Problematika intruzí je spleť a vykazuje řadu komplikací. V případě některých období českého pravěku (zvláště pak závěru paleolitu a mezolitu) jsou však i tyto intruze cenným zdrojem informací. Je tomu tak proto, že v uvedených obdobích představuje velkou část nálezového fondu materiál z povrchové prospekce. Lze je tudíž začlenit do kontextu nalezišť s obdobnou výpovědní hodnotou. U souboru intruzí, obdobně jako u souborů z povrchové prospekce, musíme předpokládat, že velká část materiálu schází, zvláště pak u mikrolitických industrií. Proporce zastoupení výrobních kategorií i jednotlivých nástrojů jsou mnohdy zásadně zkresleny. Důležitým zdrojem informací může být také zastoupení surovin, které se v daném souboru vyskytují, protože mohou vypovídat o dálkových kontaktech a jsou cenným zdrojem informací pro pochopení vazeb mezi regiony.

Míra dochování struktur v otevřené krajině ze závěru lovecko-sběračského období je velmi nízká. Možnost jejich nalezení je negativně ovlivněna také obvyklou archeologickou metodou záchranných archeologických výzkumů. V případě nálezu větší koncentrace ŠI je proto vhodné se i v rámci takového výzkumu zamyslet nad tím, jestli opravdu není možné prosít/proplavit alespoň vybrané sedimenty v okolí nalezené koncentrace.

Závěr

Soubor z Týnce nad Labem je zajímavým dokladem osídlení lovecko-sběračskými populacemi přímo v nivě řeky. Tento typ nalezišť je v archeologickém záznamu do jisté míry podhodnocen, protože obvykle nebývá identifikován při povrchové prospekci. Soubor představuje poměrně homogenní a relativně reprezentativní kolekci ze závěru paleolitu. Část materiálu je možné chronologicky zařadit rovněž do období mezolitu. Zajímavé jsou nicméně i nálezy z období zemědělského pravěku, a to jednak kamenný broušený sekeromlat z vápence/mramoru, ale také přítomná štípaná industrie. U té je důležité jednak poukázat na přítomnost lovecko-sběračského osídlení, ale díky zastoupeným surovinám je také možné usuzovat na meziregionální kontakty. Předložený text je příkladem prezentace souboru intruzí, které mají svou hodnotu pro poznání regionu, byť scházejí stratigrafické informace. Jejich výpovědní hodnota je tak do jisté míry podobná jako u materiálu z povrchové prospekce. Text si kladl za cíl ukázat, že nejenom zpracování dominantního materiálu z naleziště může být přínosné. Doufáme, že podobné příklady, kdy i práce s intruzemi má význam pro poznání regionu, budou přibývat.

Za konzultace ke kamenným surovinám a pomoc s jejich určením děkujeme P. Burgertovi, J. Eignerovi a A. Přichystalovi. Za konzultaci keramických nálezů děkujeme J. Dufkovi a L. Smejtkovi.

Literatura

- Balatka, B. 1962: Říční terasy v českých zemích. Praha.
- Beneš, Z. 2015: Záchranný archeologický výzkum podhradí hradiště Kolo u Týnce nad Labem, okr. Kolín. Předběžná zpráva. *Archeologie ve středních Čechách* 19, 245–253.
- Beneš, Z. 2020: Cennosti z blízka i z dále. Doklady nadregionálních kontaktů na pozdně laténské podhradí hradiště Kolo u Týnce nad Labem, okr. Kolín. In: Čižmář, I. – Čižmářová, H. – Humpolová, A. (eds.), *Jantarová stezka v proměnách času*. Brno, 535–548.
- Beneš, Z. – Militký, J. 2023: Týnec nad Labem a Kojice: aktivity ze starší doby římské na protilehlých březích Labe. *Archeologie ve středních Čechách* 27, 165–182.

- Demek, J. – Mackovčín, P. a kol. 2006:* Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. Brno.
- Hrala, J. 1982:* Kolo u Týnce nad Labem. Črty z dějin osídlení. Práce muzea v Kolíně 2, 39–47.
- Inizan, M.-L. – Reduron, M. – Roche, H. – Tixier, J. 1995:* Technologie de la Pierre Taillée. t. 4. Cercle de Recherches et d'Études Préhistoriques. Paris.
- Kysela, J. 2016:* Vitreae gemmae, volgi anuli. Baques et intailles méditerranéennes Bohême à l' époque de La Tène. *Studia Hercynia* 20/1, 33–67.
- Macoun, J. – Králík, F. 1995:* Glacial history of the Czech Republic. In: Ehlers, J. – Kozarski, S. – Gibbard, P. (eds.), *Glacial deposits in North-East Europe*. Rotterdam, 389–405.
- Militký, J. – Beneš, Z. 2017:* Keltské mince z předhradí hradiště Kolo u Týnce nad Labem (okr. Kolín). *Numismatický sborník* 30, 234–266.
- Neuhäuslová, Z. a kol. 1998:* Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Praha.
- Sklenář, K. 2014:* Pravěká a raně středověká archeologie v dějinách Národního muzea. *Fontes Archaeologici Pragenses* 40. Pragae.
- Smejtek, L. 2011:* Osídlení z doby bronzové v Kněževsi u Prahy. 1. Text. Praha.
- Svoboda, J. ed. 2003:* Mezolit severních Čech. Brno.
- Vencl, S. 1971:* Topografická poloha mezolitických sídlišť v Čechách. *Archeologické rozhledy* 23, 169–187
- Vencl, S. 1978:* Stopy nejstarší lidské práce ve východních Čechách. Hradec Králové.
- Zápotocký, M. – Zápotocká, M. 2008:* Kutná Hora – Denemark. Hradiště řivnáčské kultury (ca 3000–2800 př. Kr.). *Památky archeologické – Supplementum* 18. Praha.
- Ziegler, V. 1992:* Stratigrafie a vrstevní sled křídových sedimentů v kolínské oblasti české křídové pánve. *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná* 160, 29–46.

The narrative value of intrusions from early prehistory at the La Tène settlement of Týnec nad Labem (Kolín district)

Intrusions recognized in settlement contexts often help to identify otherwise inconspicuous occupation phases. At the La Tène settlement of Týnec nad Labem (Kolín district), which was excavated in 2014, the source of such information was lithic industry. The use of raw materials for the production of chipped lithic industry is only documented for the La Tène period in the case of flint and steel. The material from Týnec nad Labem, however, shows no traces of such use, so it can be considered as chronologically different. In the course of the rescue excavation of this late La Tène settlement, an assemblage consisting of 60 pieces of chipped lithic industry, 34 potsherds and 1 fragment of a stone hammer-axe was recovered, thanks to which it was possible to prove the presence of Upper Palaeolithic and Eneolithic occupation. With a certain degree of probability, Mesolithic occupation was also present at the site, and occupation during other prehistoric periods cannot be ruled out either, as not all pieces of chipped lithic industry were sufficiently indicative. When it comes to chronological and typological classification, artefacts dating from the Late Upper/Final Palaeolithic (e.g. *Figs 5:4,7,8*), Mesolithic (*Fig. 10:5*) and Eneolithic (*Figs 5:13,14; 6*) are clearly present. The Upper Palaeolithic is represented by the presence of burins, but also by faceted bases as well as bi-directionally reduced porcellanite cores. The Mesolithic component is the least obvious, but it is still represented quite convincingly. The Eneolithic is represented by target blades with partial retouch, a fragment of a limestone/dolomite hammer-axe and a few potsherds. The representation of production categories varies from period to period (*Fig. 8*), but the assemblage is so small that it is impossible to determine differences in the use of space for various activities based on these ratios. In terms of raw material representation, although erratic flint predominates in all periods in question (*Fig. 9*), the percentages of the other raw materials slightly vary and reflect well the range of materials used in the respective periods.

English by *Jan Machula*

Fig. 1. Location of the site.

Fig. 2. Geological map, the yellow field marks the area of the rescue excavation.

Fig. 3. Aerial image of the hillfort of Kolo near Týnec nad Labem (2008).

Fig. 4. Site plan showing features in which intrusions were found.

Fig. 5. Drawing documentation of selected chipped lithic industry (1–8, 12, 13, 14 erratic flint; 9 porcellanite; 11 spongolite; 10 Dolomitic limestone).

Fig. 6. Hammer-axe found during fieldwalking.

Fig. 7. Representation of individual production categories based on chronological periods.

Fig. 8. Representation of individual production categories based on raw materials used.

Fig. 9. Representation of raw materials within various periods.

Fig. 10. Photo documentation of different raw materials of which the lithic intrusions were made.

Fig. 11. Ceramic intrusion.

Fig. 12. Earlier finds from the hillfort of Kolo.

Katarína Kapustka, Ústav historických věd, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, Studentská 95,
532 10 Pardubice
culakova@arup.cas.cz

Zdeněk Beneš, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Nad Olšínami 448/3, 100 00 Praha 10
zdenek.benes@uappsc.cz